

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö hallinnon automaattisen päätöksenteon käyttöalaa ja läpinäkyvyyttä koskevista säännösluonnoksista

1. Automaattisen käsittelyn sallittu käyttöala

1.1. Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaa *oikeudellisesti*?

Säännös on riittävän selvä ja tarkkarajainen.

Perustelut ja muutosehdotukset:

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää ehdotettua säännöstä kannatettavana. Nykyisin automaattisen päätöksenteon oikeusperusta on puutteellinen, joten ehdotettua sääntelyä voidaan pitää välttämättömänä, jotta automaattista päätöksentekoa voidaan jatkossakin toteuttaa esimerkiksi Kelassa opintotuen myöntämistä koskevissa päätöksissä. Ehdotettua sääntelyä on pidettävä tarpeellisena etenkin hallinnon lainalaisuusperiaatteen ja asiakkaan oikeusturvan sekä hyvän hallinnon periaatteiden näkökulmasta. Oleellisinta on, että oikeussäännöt ja seikat ovat niin yksiselitteisiä, että niiden perusteella voidaan päätyä vain yhteen ratkaisuun.

OKM:llä ei ole valmistelun tässä vaiheessa huomautettavaa säännösehdotukseen.

1.2. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Miten arvioitte ehdotuksen lähtökohtaatoiminnassanne *automatisoitavien asiaryhmien* kannalta?

Ehdotus mahdollistaa pääosin nykyiset tai suunnitellut automaattiset päätökset.

Perustelut ja lisätiedot:

OKM:n hallinnonalalla automaattista päätöksentekoa käytetään jo nykyisin opintotuen myöntämisessä, josta Kela vastaa. Opintotuessa on käytössä sekä osittain että täysin automaattisia päätöksiä, jotka perustuvat ohjelman suorittamiin päättelyihin. Päättely perustuu tosiasioihin, jotka saadaan opiskelijalta itseltään, oppilaitokselta tai rekistereistä. Päätösten perusteella opiskelijalla voi syntyä tai olla syntymättä oikeus opintotukeen siten kuin opintotukilaissa säädetään. OKM:n käsityksen mukaan ehdotetut säännökset mahdollistavat siten jatkossakin nykyisin automaattisesti annettavien opintotukipäätösten antamisen. Kela antanee asiasta oman lausuntonsa.

Automaattista päätöksentekoa sisältyy OKM:n toimialalla lisäksi käytännössä mm. korkeakoulujen yhteishakuun, joka täyttää ehdotetun hallintolain 25 a §:n automaattiselle päätöksenteolle asettamat vaatimukset. Korkeakoulujen yhteishakujen valtakunnallisesta toteutuksesta vastaa Opetushallitus, jolta on pyydetty erikseen lausuntoa. Automaattista päätöksentekoa voitaneen mahdollisesti hyödyntää myös arkistotoimessa esimerkiksi Kansallisarkiston käyttölupien myöntämiseen asiakkaille koskien aineiston käyttöä.

1.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: Millaisia 2 momentin määritelmän mukaisia tilanteita tunnistatte toiminnassanne?

-

1.4. Tulisiko myös muun kuin 2 momentissa tarkoitettua avustavan tai valmistelevan automaation käyttöä säännellä hallinto-oikeudellisesti?

-

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

1.5. Muut huomiot käyttöalasääntelystä:

-

2. Oikeussuojakeinot

2.1. Ehdotettu 25 a §:n muotoilu mahdollistaa myös oikaisuvaatimuksen käsittelyn automaattisesti. Miten arvioitte ehdotusta tältä osin?

Oikaisuvaatimuksen automaattisen käsittelyn tulee olla mahdollista erityisten edellytysten toteutuessa (esimerkiksi kun hakemus hyväksytään eikä asiaan liity toista asianosaista).

Perustelut ja muutosehdotukset:

Kuten muistiossa todetaan, oikaisuvaatimuksella on erityinen merkitys oikeusturvan toteutumisen kannalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että tulisi arvioida tarkemmin sitä, millä edellytyksillä oikaisuvaatimusten automaattinen käsittely olisi mahdollista siten, että asianosaisten oikeusturva ei vaarannu.

2.2. Mitkä muut menettelyt toteuttaisivat tehokkaasti oikeussuojaa automaattisen päätöksenteon yhteydessä?

-

2.3. Kysymys viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yksityisille: mitä soveltamanne lainsäädännön oikeussuojakeinoja pidätte tässä yhteydessä tehokkaina ja miksi?

-

2.4. Muut huomiot oikeussuojakysymyksistä:

-

3. Tietosuoja

3.1. Miten arvioitte tätä koskevaa kantaa?

-

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

3.2. Tulisiko yleislakiin sisällyttää suojatoimia erityisiin henkilötietoryhmiin tai ns. valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin (esimerkiksi sosiaalihuollon tarve) liittyen?

-

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

3.3. Muut huomiot tietosuojakysymyksistä:

-

4. Käsittelyn julkisuus ja läpinäkyvyys

4.1. Pidättekö ehdotettua lähestymistapaa oikeana?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää kannatettavana sitä, että automaattisesta käsittelystä ilmoitettaisiin sekä päätöksessä että erillisellä julkaistavalla kuvauksella.

4.2. Kannatatteko lisätietojen antajaa koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 4 kohta)?

-

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

4.3. Kannatatteko automaattisesta käsittelystä ilmoittamista koskevaa muutosehdotusta (HL 44 §:n 1 momentin 5 kohta)?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

4.4. Kannatatteko ehdotusta hallintoasioiden automaattista käsittelyä koskevan kuvauksen julkaisemisesta?

Kyllä

Perustelut ja muutosehdotukset:

-

4.5. Millaisia tietoja automaattista käsittelyä koskevaan kuvaukseen tulisi sisältyä?

-

4.6. Muut julkisuutta ja läpinäkyvyyttä koskevat huomiot

-

5. Muut huomiot

5.1. Muut huomiot ehdotetusta sääntelystä

Työryhmän aikanaan valmistuvasta varsinaisesta mietinnöstä olisi hyvä pyytää erilliset lausunnot korkeakouluilta.

Lehikoinen Anita
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Jantunen Juho-Antti
Opetus- ja kulttuuriministeriö